Eduskunta
Lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

HE 62/2015 vp

Sisäministeriön poliisiosaston lausunto Suomen Yrittäjät ry:n lausunnossa ilmeneviin seikkoihin

Eduskunnan lakivaliokunnassa on käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja rikoslain 2 a luvun muuttamisesta annetun lain kumoamisesta.

Poliisihallituksen käsikirja seuraamusten määräämiseksi rangaistusvaatimus- ja rikesakkoasioissa

Voimassa olevassa Poliisihallituksen antamassa käsikirjassa seuraamusten määräämisestä rangaistusvaatimus- ja rikesakkoasioissa IX -luvussa todetaan, että "ylärajana rangaistusmääräysmenettelyn käyttämiselle voidaan lähtökohtaisesti pitää kuutta rikkomusta yhden vuoden aikana. Jos henkilö on tekoa edeltäneen vuoden aikana syyllistynyt vähintään kuusi kertaa sakkorangaistukseen johtaneeseen tekoon ja teot osoittavat kokonaisuutena arvioiden piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä, asiaa ei tule käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä, vaan asia tulee saattaa syyteharkintaan." Lisäksi todetaan, että "tapauskohtaisen harkinnan perusteella voidaan myös vähäisemmän aikaisempien rikkomusten määrän katsoa osoittavan tekijässä sellaista piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä, että asiaa ei tule käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä."

Tapausten lukumäärä ja vaikutus poliisin työhön

Normaalissa rikosprosessissa rangaistusmääräysmenettelyn asemesta käsiteltävien toistuvien tekojen määrää on vaikea selvittää. Tätä ei erikseen tilastoida ja näitä määriä ei pystytä selvittämään nopeasti. Käytännössä näissä tapauksissa menetellään ohjeistuksessa kuvatulla tavalla. Ohjeistuksen sanamuoto jättää jonkin verran sijaa tapauskohtaiselle harkinnalle. Tarkkaa tietoa ei ole siitä, minkä verran käytänteissä on tästä harkinnanvarasta johtuvaa vaihtelua. Tiedossa on, että jonkin verran eroja on aiheutunut myös se, että syyttäjä on toisinaan näissä tapauksissa palauttanut asian poliisille rangaistusvaatimuksen tiedoksiantoa varten. Tällöin asiassa ei anneta muuntokelpoista sakkorangaistusta. Poliisilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa syyttäjäviranomaiselle kuuluvaan syyteharkintaan.

Tyypillisiä rikosnimikkeitä, joihin samat henkilöt syyllistyvät toistuvasti, ovat kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta sekä näpistys. Poliisiasiain tietojärjestelmän (PATJA) tietojen mukaan henkilöitä, jotka ovat aikavälillä 12.11.2014 – 12.11.2015 olleet epäiltyinä näpistyksestä kuusi kertaa tai useammin on 1 171 kappaletta. Luvuissa ei siis ole kyse rikostapauksia vaan epäillyistä henkilöistä.

Aikaisempaan (HE 291/2014 s. 18) laskelmaan viitaten edellä mainittujen näpistysten käsittelystä sakkomenettelyn asemesta normaalissa rikosprosessissa aiheutunut lisätyö lienee neljän henkilötyövuoden luokkaa (1 171 x 6 h =7 026/1 640 = 4.3). Laskelma perustuu kuitenkin hyvin karkeaan arvioon käsittelyjen määrästä sekä toisaalta työmäärästä/käsittely. Joka tapauksessa on selvää, että ohjeistuksen muutos on lisännyt poliisin työmäärää. Laskelmassa kyse on siis vain näpistyksistä.

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

12.11.2015

Tilastokeskuksen oikeustilastojen (www.stat.fi: oikeus/käräjäoikeuksissa ratkaistut rikosasiat) mukaan käräjäoikeuksissa vuonna 2013 käsittelyissä näpistysrikoksissa (RL 28:3) oli 2 730 vastaajaa. Sisäministeriön poliisiosastolla ei ole tietoa, minkälaisista tapauksista näissä on ollut kyse.

Uhrin asema ja muut huomiot

Sisäministeriön poliisiosasto kiinnittää huomiota siihen, että sakon muuntorangaistus on jatkuvasti ollut voimassaolevaa lainsäädäntöä, eikä sitä koskaan ole poistettu. Vuonna 2008 poistettiin lainmuutoksella rangaistusmääräysmenettelyssä määrättyjen sakkojen muuntokelpoisuus. Näiden sakkojen muuntokelpoisuutta ei kesällä 2015 hyväksytyllä esityksellä palautettu.

Lisäksi sisäministeriö poliisiosasto kiinnittää huomiota siihen, että tapauksen prosessi esitutkinnasta tuomioistuinmenettelyyn on käytännössä sama riippumatta siitä miten asia tulee vireille (asianomistaja ei anna suostumusta sakkomenettelyyn / asiaa ei voida käsitellä sakkomenettelyssä toistuvien rikkomusten lukumäärän vuoksi). Muuntokelpoisen sakkorangaistuksen saaminen edellyttää sekä hallituksen esityksen (291/2014) mukaisessa menettelyssä, että nykymenettelyssä aina raskasta esitutkinta- ja tuomioistuinprosessia. Toisaalta myös kaikissa esillä olleissa vaihtoehdoissa on aina asianomistajalla mahdollisuus saada asia tuomioistuimen käsiteltäväksi, jolloin mahdollisesti annettava sakkotuomio on muuntokelpoinen.

Tutkimustiedon valossa rangaistusmääräysmenettelyssä määrätyn sakon muuntokelpoisuuden poistamisella ei ole ollut mainittavaa vaikutusta omaisuusrikollisuuden määrään. Yrittäjien omilla yksinkertaisilla toimilla (esimerkiksi bensiinivarkauksien osalta) olisi huomattavasti suurempi vaikutus omaisuusrikoksista johtuvaan hävikkiin.

Sekä yksityishenkilöiden että yrittäjien turvallisuuden – ja turvallisuuden tunteen – takaamisessa keskeinen tekijä on turvallisuudesta vastaavan viranomaisen riittävä läsnäolo ja toimintakyky. Keskeistä on siten turvata riittävät voimavarat tehokkaalle poliisitoiminnalle. Mikäli lakia sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta (730/2015) ei kumota, on välttämätöntä, että poliisille myönnetään lisääntyvän työmäärän hoitamiseksi tarvittava 5 miljoonan euron lisämääräraha. Sisäministeriön näkemyksen mukaan rangaistusten ennalta estävyyden vaikutuksen tehostamiseksi ja lisäämiseksi on ryhdyttävä korvaaviin toimenpiteisiin erityisesti toistuviin rikoksiin syyllistyvien osalta. Tämä voitaisiin kustannustehokkaasti toteuttaa palauttamalla esitutkintaviranomaisten määräämien sakkojen muuntokelpoisuus. Tällöin sakkonsa maksamatta jättäneet eivät saa parempaa asemaa sakkonsa maksaviin nähden. Muuntorangaistus on oikeudenmukainen seuraamus sakon maksamisen sijaan tuleva rangaistus silloin kun lain rikkomuksesta on oltava rangaistusseuraamus.

Sisäministeriö toistaa 28.10.2015 lakivaliokunnalle lausunnossaan esittämänsä kannan.

Poliisitarkastaja Jari Pajunen

Tiedoksi

Petteri Orpo
Päivi Nerg
Mikko Kortelainen
Kauko Aaltomaa
Sanna Heikinheimo
Anja Sademies, Tiina Landstöm, Riitta Joensuu, Annamaija Vihervirta
oikeus@intermin.fi
lainsaadantoyksikko_poliisiosasto@intermin.fi